

Nedir Bu Başımıza Gelenler!

"Bütün canlı yaşamının geleceğini belirleyen yerleşim karar ve planlarının siyasî erkin çıkar alanı, siyasi ve ekonomik rant alanı dışına çıkartılarak, *harar* süreçlerine *toplumun* bütün kesimlerinin ve örgütlerinin katılacağı bir süreci başlatmanın gerekli olduğu söylenebilir"

Mayıs ayından bu yana ülkemiz her biri ayrı bir afete dönüşen doğa olaylarını yaşadı. Önce Balı Karadeniz su taşkınları, ardından Adana-Ceyhan (Misis) depremi ve en son Sürmene-Koprubaşı-Beşköy sel ve heyelanı. Yaşanan tüm bu olayları, TMMOB heyetleriyle yerinde gözlemlene olanağım oldu. İlkine ilişkin gözlemlerim Bülten'in geçen sayısında yer almıştı. Tüm bu olaylarda acı ama bir o kadar da düşündürücü bir gerçek var ki, o da oluşum nedenleri farklı da olsa, sonuçta tümünün afete dönüşmesi idi, Yıllardır uygulanan politikalarla» en basit doğa olaylarının bile afete dönüşmesi için elimizden geleni ardımıza koymadığımız çarpıcı bir şekilde gözler önüne serildi. Ders alınacak mı? Sanmıyorum. Yine "yaraları sarmak" gibi palyatif çözümlerle geçiştirilecek. Evet yaralar sarılmalı, ama yitip giden insanlar geri gelmiyor. Bu politikalar sürdürülerek küçücük bebeklerin, insanlarımızın ölmesine kayıtsız kalınmaya devam mı edilecek? Bir şeyler yapmanın zamanı gelmedi mi?

"Doğal afetler"* olarak nitelendirilen doğa olayları, dünyanın oluşumundan bu yana süregelen kendi iç dinamiklerinin doğal sonuçlarıdır. Bu olayların afet niteliği kazanması ve afetin boyutları ise insanları dolaylı veya dolaysız olarak etkileme derecesine bağlıdır. Aynı nitelik ve boyuttaki bir doğa olayı insansız bir alanda gerçekleştiğinde doğal afet tanımı içerisinde yer almamaktadır, Olayın diğer bir yönünü de insan-doğa ilişkilerinde, doğaya yapılan fiziki müdahalelerin doğal dengeyi değiştirmesi sonucu

yaşanan olaylar oluşturmaktadır. Günümüzde yaşanan afetlerin en önemli nedenlerinden birisi de bu bilinçsiz müdahalelerdir,

Doğayı değiştirme ve dönüştürme eylemliliği içerisinde bulunan insanın, bunu yaparken sahip olduğu bilinç düzeyi, bilgi birikimi ve bu birikimden yararlanma yeteneği, mühendislik uğraşısının temelini oluşturur,

İşte bu yazının konusunu oluşturan doğa olaylarının tümünün afete dönüşmesinin temelinde yatan ana neden ve eksiklik mühendislik foilgîsidir, Ülke politikalarına bilimi » bilgi'birikimini, planlamayı değil, rantı hakim kılan anlayışların sonucudur yaşananlar* Mühendislik hizmetlerinin halka ulaşmasını engelleyen bu anlayışlar sürdükçe afetler de sürecektir kuşkusuz,

Adana-Ceyhân *da insanların yaşamları ve geleceklerini belirleyen yerleşim kararları alınırken, toplu yerleşim alanları kurulurken hiç bir mühendislik ölçütünün gözletilmediği, aksine siyasi ve bürokratik erk'in. ekonomik ve siyasal rant sağlama anlayışının ön plana geçtiği çarpıcı bir biçimde görüldü, Ceyhan'da kent planlarında 2 kat olarak alınan yerleşim kararları, 1985 yılında belediyelere verilen yetki sonucunda belediye* meclisi tarafından 840 kata çıkarılmıştır. Hiç bir jeolojik araştırmaya dayanmadan alınan bu kararlar yerleşim alanlarının planlanmasında da ön plana çıkmıştır. Diri fay haritaları ve deprem bölgesi haritaları yapılmış olmasına rağmen yerleşim alanlarının seçiminde gözönüne alınmamıştır. Bölgenin zemin özel»

İlkleri dikkate alınmadan, yerci yönetimler tarafından verilen yoğun ve yüksek yapılaşma kararları afetin boyutlarının büyümesi sonucunu doğurmuştur.

En son Sürmene-Köprübaşı-Beşkøy'de yaşananlar da aynı politika ve uygulamaların çok çarpıcı bir örneğidir. Hiçbir mühendislik ölçütü ve imar kuralı dikkate alınmadan iki vadinin birleştiği bir noktada ve tamamen dere yatağı üzerinde bir yerleşim birimi kurulmuş ve belediye yapılmış. Bu yolla bu riskli alanda yerleşim ve yapılaşma teşvik edilmiş. Belediye olduğu için de doğal olarak burada

kamu binaları yapılmış. Sonuç; bir gecede tümü yıkılıyor ve Belde haritadan siliniyor. Büyük kamusal kayıpların yanında 50'ye yakın cana mal oluyor, Sürmene-Köprübaşı-Beşkøy arasında, vadi boyunca tamamen dere yatağında yapılmış olan 17 km'lik karayolunun tamamına yakın bir bölümü yok oluyor; aynı hat boyunca yapılmış olan köprülerin tamamı, elektrik ve telefon direklerinin büyük bir kısmı yıkılıyor. Dere yatağı daraltılarak yapılan bir çok yapı yıkılıyor veya ağır hasar görüyor. Dere doğal yatağını buluyor ve önüne ne gelirse yıkıyor. Sonuç "AFET"!.. AMA

DOĞ.M, MI?

Peki ne yapmalı? Bir kere nelelerin yapılmaması gerektiği yukarıdaki örneklerde açıkça görülüyor. Yapılması gerekenleri uzun uzun sıralamak bu yazının konusu olmamakla birlikte, kısaca tüm canlı yaşamın geleceğini belirleyen yerleşim karar ve planlarının siyasi erk'in çıkar alanı, siyasi ve ekonomik rant alanı dışına çıkartılarak, karar süreçlerine toplumun bütün kesimlerinin ve örgütlerinin katılacağı bir süreci başlatmanın gerekli olduğu söylenebilir.

Sel ve Heyelan Bölgesi'nde Gözlemler

TMMOB Yönetim Kurulu'ndan bir Heyet ipe Trabzon Mühendis ve Mİma- Odaları Şubeler Yöneticileri 14-15 Ağustos tarihlerinde Sürmene-Köprübaşı-Beşkøy Sel ve Heyelan bölgesinde inceleme ve gözlemlerde bulunmuştur,

Doğu Karadeniz Bölgesi'nin, jeolojik-topoğrafik ve meteorolojik özellikleri nedeniyle potansiyel heyelan ve sel bölgesi olduğu bilinmektedir.

Buna karşın Köprübaşı-Beşkøy Beldesi'nin heyelan ve sel riski çok yüksek bir yerdeki vadinin birleştiği, tamamen dere yatağı üzerinde kurulmasına izin verilerek, büyük can ve mal kayıplarına neden olmuştur. Geçmiş yıllarda oluşan heyelanlar nedeniyle dere yataklarında biriken büyük kaya blokları» yeni oluşan heyelan ve sel malzemesiyle birleşince felaket kaçınılmaz olmuştur, Beşkøy Beldesi büyük kaya blokları ve sel malzemesiyle tamamen yıkılmış, yerleşim bölgesinde yaklaşık 7-8 metre kalınlığında sel malzemesi birikerek haritadan silinmiştir.

Dere yatağında oluşturulan Beşkøy yerleşim alanının belediye yapılarak yerleşmenin teşvik edilmesinde hiçbir mühendislik ölçütünün ve imar kuralının dikkate alınmadığı açıkça görülmüştür. Böylece bu riskli elanda yerleşim ve yapılaşma teşvik edilmiştir. Buralara yeni kamu binaları yapılmıştır.

Dere yatağı boyunca karayolu, elektrik ve telefon hattı inşa edilerek büyük kamusal kayıplara neden olmuştur, 17 km/lik karayolunun v© köprülerin tamamına yakın bölümü

Yavuz ÖNEN
TMMOB Başkan